СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 178. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 3. серпня, 1927. VOL. XXXV. No. 178. Jersey City, N. J., Wednesday, August 3. 1927. THREE CENTS

ВЕЛИКА ТУЧА НАД НЮ ЙОРКОМ І ОКОЛИЦЕЮ

ВОДА ЗАЛЛЯЛА СОБВЕЙОВІ ТУНЕЛІ. — ПАНІКА СЕРЕД ПОДОРОЖНИХ В СОБВЕЯХ.

НЮ ЙОРК, 1. серпня. — Вже третий раз на протязі 16 днів навістила місто і околицю велика буря, яка наробила богато шкоди та счинила в місті таку паніку, яка могла закінчитися немалою катастрофою. Бо ото вода почала заливати підземні коридори, якими курсує собвейова залізниця. Треба було здержати весь рух між 4 а 5 годинами по полудни. Це заряджене не можливо було перевести так, щоби всі пасажири могли були висісти на стації. Електричне получення перервано і деякі трени мусіли стояти в тунелях. Це викликало велику паніку, бо ніхто не знав, що за причина. Паніка побільшилася, коли деякі почали виходити з возів і шукати виходу. Всі другі, побоюючись нещастя, почали і собі виходити. Серед стиску було повно крику і покалічень. На щасте поважнійших нещасть не було. Найбільше потерпіли жінки, бо їм подерто сукні, особливо рукави. Вони то погубили рівнож цілу хмару високих обцасів.

Туча була так сильна, що в місті запанувала темнота як в ночі і треба було світити по офісах. Грім вдарив в памятник, побудований в память сухопутних і морських вояків і розбив його цілковито, кидаючи камінними брилами на далеку віддаль. Рівнож вдарив грім в околиці в стріткару і ранив трох людей. Вода так позаливала вулиці і дороги, що треба було їздити в деяких місцях човнами, щоби ратувати людей. Температура спала нагло о 14 степенів і виносила по бурі 69 степенів.

ЛЕТ ЧЕЙМБЕРЛИНА УДАВСЯ.

МИМО ДОЩІВ І МРАКИ ВСЕЖ ТАКИ ЛЕТУН ЗЛЕТІВ З КОРАБЛЯ І ПЕРЕВІЗ ПОЧТУ.

НЮ ЙОРК, 1. серпня. — Вже о пятій годині рано збудився Чеймберлин на повнім мори, пливучи кораблем Левайятан, що належить до Юнайтед Стейтс Лайн Компанії. Та був дощ і така мрака, що годі було вилетіти і Чеймберлин мусів ждати аж до 8.14 год. рано. Вилет був вповні удачний. Чеймберлин піднісся щасливо в гору, окружив корабель і попращавшися, рушив в сторону Тетерборо, Н. Дж. Та густа мрака змусила його злетіти в Куртіс Філд, звідки він в своїм часі вилетів до Німеччини. По короткій перерві Чеймберлин вибрався в дальшу дорогу і прибув на означене місце та віддав почтовому урядникови перебрану на корабли почту.

Управа Юнайтед Стейтс Лайн подає, що супроти удачного сеї першої спроби, в короткому часі буде відбиратися почта з кораблів її лінії при помочи аеропланів, через що посилка листів з Европи до Америки приспішиться о два дні.

РИШАРД БЕРД В ГОСТИНІ У ФОРДА.

ЕДСЕЛЬ ФОРД ЗГОДИВСЯ ФІНАНСУВАТИ ЧАСТИННО ЛЕТ БЕРДА ДО ПОЛУДНЕВОГО БІГУНА.

ДІТРОЙТ, 1. серпня. — Командант Берд прибув до Дітройту і перебував цілий день в гостині у Форда. Берд розповідав про свій послідний лет через океан, а Форд показував найновіші моделі своїх аеропланів і модель найновішого типу автомобіля, який має в короткому часі появитися на ринку. Едсель Форд заявив представникам преси, що він дуже заціхавлений в авіятиці і радо послужить допомогою Бердови в його виправі до полудневого бігуна. Не знати тільки, чи Берд ужиє до цеї цілі аеропланів Форда, бо це буде залежати ще від деяких спроб. На всякий случай Едсель Форд зобовязався дати фінансову допомогу в такій висоті, як це було при подорожі до північного бігуна.

БРИТАНІЯ ВІЧНО МОЛОДА ЙДЕ ВПЕРЕД.

ТАК ЗАПЕВНЯВ КАНАДІЙЦІВ АНГЛІЙСЬКИЙ ПРЕМІЄР БОЛДВИН.

МОНТРЕАЛЬ, 1. серпня. — Стенлей Болдвин виголосив сегодня в готелю Виндсор промову до 800 канадійських бизнесменів, заохочуючи їх до побільшення торговлі з Англією, яка знова чимбільше зможе випродати до Канади, тимбільше і буде спроваджувати канадійських товарів. Премієр був в добрім гуморі мимо спеки і запевнив всіх, що Британія стоїть сегодня на сильніших ногах, як колинебудь передше та що це історична неправда, що Британія починає котитися в долину, бо вона якраз пнеться до нового життя, вічно молода і сильна. Цю точку приняли всі присутні гураганом оплесків. По скінченню бесіди скинув премієр блюзку, бо було дуже горячо, що викликало немале счудовання, бо всі гості були в фраках. Та незабаром і другі міністри та бизнесмени почали і собі скидати блюзки і ситуація розяснилася.

ПОБИЛИ НЕЮНІЙНИХ РОБІТНИКІВ.

СТАЛОСЯ ЦЕ ТОМУ, ЩО НЕЮНІЙНІ ХОТІЛИ БУТИ СТРАЙКОЛОМАМИ.

КОЛЮМБУС, Огайо, 1. серпня. — В Довер, О., прийшло до боротьби між юнійними і неюнійними майнерами, серед якої було кількох ранених, а одного неюнійного вбито. Неюнійні хотіли нанятися на роботу в майнах і зломити в той спосіб страйк. Через те їх побито.

ГОВЕРНОР ФУЛЛЕР ВЖЕ ВИГОТОВИВ РІШЕННЄ В СПРАВІ САКА І ВАНЦЕТТІ.

БОСТОН, Масс., 31. липня. — В часі коли 5000 Бостонців слухало підчас дощу ріжних промов в справі освобождення Сакка і Ванцетті, говернор Фуллер викінчував в готелю свою остаточну децизію, яка рішить про життє і смерть Сака і Ванцетті. Кажуть, що говернор відвідав тільки на кілька мінут в шпиталі свого хорого сина, а решту дня присвятив свому рішенню, яке вже готове в його кишені.

ТОВАРИСЬКІ ФОРМИ ПОВЕДЕННЯ НАД СЕНЕГАЛЕМ.

На балевій салі, в глибині Сенегалю, який скоро цивілізується, можна бачити слідуюче оголошення для танцюристів:

Артикул 1. Забороняється танцюристам, яким потяться ноги, здіймати черевики на салі.

Артикул 2. Забороняється загадто сильне щипання танцюристок. Кождий з панів повинен перестати щипати, заки його дама крикне.

ЕСПАНСЬКИЙ НАСЛІДНИК ПРЕСТОЛА УМИРАЄ.

МАДРИД, Еспанія. — Стан здоровля 18-літнього наслідника престола, Альфонса викликав тут поважні побоювання. Нема вже ніякої надії на його виздоровлення. Його смерть може викликати велике політичне замішання і може мати погані політичні наслідки. Другий з ряду син короля є глухо-німий і через те не може бути наслідником престола, тому, на случай смерти престолонаслідника Альфонса, наслідником престола буде його третій брат, Дон Жуан Карльос.

ВИКИДАЮТЬ БІЛОРУСИНІВ З КОНСТАНТИНОПОЛЯ.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, 31. липня. — Губернатор Константинополя видав днесь розпорядження, силою якого 2200 Білорусинів, перебуваючих у Константинополі від 8-ох літ, мае винестися з того міста до 1. серпня с. р. Рішення се видано на підставі ухвали турецького правительства, повзятого минулої осени.

Згадані Білорусини становлять останки білогвардійської армії генерала Врангля, яка по викиненню її большевиками з Криму, в 1920 році, розбіглась по цілім Балкані.

Се рішення стоїть в суперечности до переговорів Ліги Націй з ангорським правительством, на підставі яких Білорусинам дозволено полишитись у Константинополі ще оден рік.

КРАКАЛІЯ ЗАПОВІДАЄ ГОЛОДОВИЙ СТРАЙК.

Бувший посол Кракалія, якого недавно арештовано, находиться далі в слідчій тюрмі у військовій (румунській) вязниці. В послідному часі Кракалія мав заявити, що коли його сейчас не випустять з тюрми, то він розпічне голодовий страйк.

СПІЗНЕНА АМНЕСТІЯ.

Послідня політична „амнестія" в Румунії доторкнулася також двох українських соціялістів, а саме Михайла Цьоми і Теодора Штефюка. Але оба вони відсиділи вже свою кару майже цілком, так що акт королівської благодати мав для них лише плятонічне значіння.

МАЙБУТНІ РОДЮЧІ НИВИ.

На Одещині почалися підготовні роботи щодо здійснення проекту штучного зрошення понад 5 тисяч дес. придністрянської землі, якій систематично шкодить посуха. Для зрошування цієї площі буде споруджено 5 парових стацій — в Троїцьку, Біляївці, Маяках, Яськах і Граденицях. Насамперед буде збудована стація в Троїцькому. Ця стація зросить 1,200 дес. Потім збудується дві стації в Біляївцях і Маяках. Воду для зрошення цієї землі братиметься з Дністра на височині 12 сяжнів.

Розроблюється також проєкт штучного зрошення віддаленішої від Дністра площі в 15 тисяч десятин, яка також систематично терпить від посухи. Щоб зрошувати цю площу, проектується збудувати центральну електро-стацію, що підніматиме воду на височінь 25 сяжнів.

ЧУДАСІЯ ТА Й... ГОДІ!

Дві зорі паризького балету звані „Сестри Доллі" мають великий клопіт. А з ними поліція, їх нареченні і правники. Вони близнячки і в віці, коли можна вийти замуж. І найшли багатого нареченого, промисловця, який жде тільки на шлюб. Та лихо в тому, що ні самі сестри ні нареченний не знають, з ким він має женитись, з Мері, чи з Джені. А знати це нелегко, бо вони подібні до себе як дві ляльки (і тому так назвались). Упевняють, що вже їх рідна мама мусіла їх значити змалку ріжними стяжечками, щоби відріжнити. Було їх три; третя вмерла так нежданно і серед таких сензаційних обставин, що сама мама не мала певности, чи та третя, імовірно Розі, що померла, не називалась Мері або Джені... які тепер живуть. Бо уряд не міг розвязати цієї справи смерти третьої близнючки і залишив розвязку аж до розсліду, якого до нині не переведено. Тепер Джені хоче вийти замуж і домагається, щоби в паперах означили точно, як вона називається. Але як їй доказати, що вона Джені, коли вона сама ні її сестра не знає про це. І вона заявляє: „Хочу нарешті знати, чи я живу і як називаюсь, бо може... я вмерла". Багатий нареченний теж хотів би знати, яка з двох сестер має бути його жінкою, бо до того часу йому важко їх відріжнити. Найлекше було би, якби він узяв шлюб з парою — „сестер Доллі" так як вони виступають на афіші та на сцені. Але прошу уявити собі наслідки такого подружа, в Парижі, з кабаретовими артистками! Цей бідолаха ніколи не знав би, яка з них є в хаті, а яка поза хатою, коли суд уже тепер не може дати собі ради із схожістю двох чарівних близнючок!

НА ДОПОМОГУ ПОТЕРПІВШИМ ВІД ВИЛИВУ МІССІСІПІ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 1. серпня. — Сенатор Робенсон зі стейту Еркензас внесе в грудні в конгресі проект закона, яким кожного року буде визначено $100,000.000 на допомогу потерпівшим від виливу ріки Міссісіпі а головно на реконструкцію гребель та будову нових забезпечень від евентуальних дальших виливів. Ті суми треба буде виплачувати так довго, доки край не буде захоронений від нового нещастя.

КОМУНІЗМ СЕРЕД КИТАЙСЬКИХ СЕЛЯН.

ШАНГАЙ, Китай. — В провінції Гонан і в полудневім Чілі шириться комуністичний рух серед китайських мужиків. Комуністична організація селян прибрала назву „Червоне Копіє". Згадані селяне зорганізувалися в новочасний спосіб. Їх число обчисляють на чверть міліона. Поява сеї організації спричинила частинний відворот армії Чанг-Тсо-Ліна, з Гонан. Селянський рух є ворожо настроєний до чужинців. Можливе є, що пошириться також, як боксерський рух у 1900 році.

ПЕРЕСУДИ ПО НОРВЕЖСЬКИХ СЕЛАХ.

ОСЛО, Норвегія. — Норвегія, мимо своєї цивілізації, не є свобідною від смішних пересудів. Оден державний урядник, перебуваючи на відпустці, у північній Норвеції, недалеко Офотен, найшов у лісі звисаюче головою в долину тіло пса, прибите гвоздями до берези. На тім самім дереві уміщено деревляну табличку зі слідуючим написом:

„Віддаю тебе в обняття смерти, мій собако, вірний приятелю. Повний жалю, клячучи убиваю тебе і прибиваю до того дерева, з візванням, щоби усі дикі звірята потратили зуби і полишили в супокою мої корови і мої рени. Нехай усі дикі бестії винесуться з тої землі, так, як саранча, що напала на Єгипет, на приказ Мойсея. Се моя прозьба".

Підписано: Йоа Гамберг.

Пересуд убивання найбільше люблених звірят в жертву духам природи звісний був від найдавнійших часів серед Ляпонців у північній Норвегії.

САМОГУБСТВА БУВШИХ ЦАРСЬКИХ ОФІЦИРІВ.

МОСКВА, Росія. — Внаслідок кровавих утисків, які відновило совітське правительство, бувші царські офіцири поповняють масово самогубства, щоби в той спосіб уникнути переслідувань. В послідних тижнях 17 бувших царських офіцирів відобрало собі життя, инші укриваються у віддалених селах або стараються втечи за границю. В місяці червні понад 2000 осіб переселено з середущої Росії на Сибір.

ПОСЛІДНЕ ЗАСІДАННЄ РОЗОРУЖНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ГОВОРЯТЬ ПРО РОЗБІЖНІСТЬ ДУМОК СЕРЕД ЧЛЕНІВ АМЕРИКАНСЬКОЇ ДЕЛЕҐАЦІЇ.

ЖЕНЕВА, 1. серпня. — Послідне засіданнє розоружної конференції в Женеві назначено дефінітивно на четвер, 4. серпня. Президент Кулидж мав стратити усю надію на те, що дійдеться до якогось порозуміння і тому мав поручити американській делеґації закінчити наради.

Говорять також про розбіжність думок серед американської делеґації, яка доси держалась непохитно, як скала. Одні з членів делеґації є за тим, щоби покінчити усі наради з британськими делеґатами, а другі є за тим, щоби їх продовжати дальше. Японські делеґати думають посередничити між американськими і британськими делеґатами, та довести до якогось остаточного порозуміння.

ВИБУХИ ЛЯВИ З ВЕЗУВІЯ.

ПОВСТАЛО ОГНИСТЕ ОЗЕРО 2000 СТІП ШИРОКЕ.

НЕАПОЛЬ, 1. серпня. — Безчисленні тисячі тон ляви текли цілу ніч з „Пекольної Долини" під кратером гори Везувія у розколини, що тягнуться в напрямі місточка Терціньо, з якого усі мешканці утекли.

У згаданій долині повстало огнисте озеро широке 2000 стіп, з якого лява переливається у розколини, ведучі в напрямі місточка. Температура в кратері доходить хвилями до 1100 степенів Цельзія.

Проф. Маллядра, директор обсерваторії під Везувієм, каже, що мимо сильних вибухів ляви, нема ніякої поважнійшої небезпеки.

Також і другий вулькан, недалеко Везувія, що зоветься Сольфатара, почав рівнож вибухати. Сей послідний вулькан почав вибухати перший раз від 1198 року.

КЕМАЛЬ ПАША ВИБЕРЕ СОБІ САМ ПАРЛЯМЕНТ.

У ПАРЛЯМЕНТІ НЕ БУДЕ ОПОЗИЦІЙНОЇ ПАРТІЇ.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, 1. серпня. — Мустафа Кемаль паша, виконуючи уповноваження, дане йому Народно-Републиканською Партією, іменує сам особисто кандидатів на послів при осінних виборах, і в той спосіб станеться в дійсности одиноким диктатором Туреччини. Через те, у слідуючім турецьким парляменті не буде майже ніякої опозиційної партії, а буде він пеначе особисто іменованою прибічною радою „Побідника", як зовуть загально президента Мустафу Кемаля пашу.

Опозиційну партію турецького парляменту цілковито зметено з лиця землі, ще минулого року, коли то її провідників будьто повішено, прогнано або увязнено на підставі обжалування за заговір на життя Мустафи Кемаля паші.

Доси говорено часто, що „слово Мустафи паші є законом", а тепер саме ся фраза стане дійсностю, коли парлямент Туреччини буде складатися майже з політичних однодумців президента.

Сю сильну владу одного чоловіка оправдують прихильники теперішнього правительства тим, що Туреччина потребує принайменьше на протяг десять літ або і більше такої „єдиновласти" на те, щоби вона вела молоду і недосвідчену націю певно означеною дорогою, аж поки вона сама не научиться ходити. Остаточно обіцяють вони народови турецькому привернути назад його свободу.

СОВІТСЬКА РОСІЯ ШЛЕ ЗНОВА ДЕЛЕҐАТІВ ДО ЖЕНЕВИ.

ЖЕНЕВА, 1. серпня. — Юрій Чічерін, совітський міністер заграничних справ, повідомив Лігу Націй, що Союз Совітських Республик рішив вислати делеґацію на інтернаціональну конференцію в справі свобідного перевозу товарів і комунікації, яку скликала до Женеви Ліга Націй на день 23. серпня.

У своїй оповісті про се додає Ю. Чічерін, що він сподіється, що швайцарське правительство подбає про відповідну поліційну охорону для запевнення забезпеки життя і гідности російської делеґації.

ПРИНЦ КАРЛО СПОДІЄТЬСЯ ВІДПОВІДИ ВІД БРАТІЯНО.

ПАРИЖ, 1. серпня. — Принц Карло сподієтся, що премієр Братіяно дасть публичну відповідь на його заяву, що його зречення румунського престола зістало вимушене на нім.

Приятелі Карла кажуть, що 80 процент румунського населення є за принцом і що незадовго сам Братіяно буде приневолений запросити Карла повернути в Румунію.

ПЕРЕСТРАХ ЮГОСЛАВЯНСЬКИХ МАТЕРЕЙ.

БЕРЛІН, 31. липня. — Між югославянськими матерями в околиці Панкора, в Югославії, панує страшний перестрах, так що правительство мусіло вислати військо, щоби успокоїти населення тої околиці.

Причиною сего перестраху є поширення поголоски про то що муситься пожертвувати життя 175 дітей під будову мосту через Дунай, що буде лучити Белград і Панкору, та який буде найбільшим мостом на світі.

Сей страшний пересуд полягає у тім, що кров убитих дітей має бути одиноким середником, через який потрібний для моста цемент можна зробити сильним і тревалим. З тої причини матери згаданої околиці не позволяють навіть своїм дітям виходити на улицю.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at [illegible] Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„МАМО, ХОДІМ ЇСТИ" — ПРОМОВИВ НОВИЙ МОНАРХ

Цілий світ має нову забаву, приглядаючися тій комедії, що саме тепер розгравається на румунській землі по смерти румунського короля Фердинанда. Згідно з старим звичаєм, коли помер король, окликують сейчас наслідника. „Хай живе король Мігай" — розніся клич по всій Румунії. І витягнули пятилітне дитя від забавок та привели в палату, в якій зібралися вже визначні державні достойники, що прийшли зложити на руки нового „монарха" присягу. Складав її з великою урочистостю і старенький, над гробом вже стоячий патріярх. А молодий монарх дивився на мундури з золотими погонами, на сиву бороду патріярха і на золоту мітру та мав якийсь час добру з тої паради забаву, а коли і йому вже надоїла та забава, звернувся до своєї мами, бувшої грецької принцесни, з словами: „Мамо, та ходім вже раз до дому, я хочу їсти". Оттака „тронова" бесіда започаткувала історію нового румунського монарха, що має ущасливити румунську монархію, край визиску, боярської самоволі і безправства сіґуранци.

Малий Мігай гейби вже на королівськім престолі, а його батько, бувший наслідник престола, якому вже надоїла блуканина з любовницями, голосить тепер в Парижі про великі заслуги свого батька, покійного короля Фердинанда та пробує на всі боки дістати престол для себе. Знова про королеву Марію розписуються, яка вона тепер то бідна стала, бо буде мусіла заставляти аж свої дорогоцінности, щоби могла вести далі таке життя, до якого вона звикла, коли за плечима Фердинанда інтриґувала і держала властиву королівську владу в своїх руках. Про ню пишуть далі, що вона бідна рішилася піти тепер до монастиря, бо все відчувала особливший потяг до спокійного, відірваного від світових клопотів і інтриґ монашого життя. Та біда тільки в тім, що румунські селяни, коли дізналися про це рішення королевої, піднести такий рішучий протест проти цего, що королева таки мабуть роздумається і до монастиря не піде, бо цего вимагає добро краю, особливо возлюблених нею селян. Оттаке голосять румунські монархісти по світі. І думають, що хтось годен в таке повірити.

От до яких нісенітниць, чудацтв та ідіотизмів доходить сегодня справа з королівськими престолами в Европі. Не треба вже нікому підкопувати їх авторітету, бо вони самі завзято працюють над тим, щоби переконати навіть і самих думаючих монархістів, що та стародавна метода правління вже пережилася та що нове скомпліковане громадянське і державне життя треба будувати на инших основах. До того переконання прийшли вже тепер Німці і добре на тім вийшли.

НА ДВОХ СТІЛЬЦЯХ.

Російські большевики, як звісно, є завзятими противниками усіх буржуазних правительств і буржуазних держав.

Прийшовши до влади, думали вони, що світова революція, за їх ініціятивою, змете з поверхні землі ті ненависні буржуазні держави. Та сталось інакше, як бажалось. „Світова революція" не вибухла.

Большевикам не лишилось нічо иншого, як погодитись з істнованням буржуазних держав, а навіть іти в порозуміння з ними, бо переконались, що самі як палець не встані існувати на світі і що головою не перебють буржуазного муру. А до того, для відбудови власної держави, потреба було їм „буржуазного капіталу", який самі знищили у своїм краю своєю нерозважною політикою в часі военного терору. І тому почали большевики залицятись до буржуазних правительств. Розпочали від Італії, а скінчили на Франції, не говорячи вже про Німеччину, з якою перші заключили мир, ще в Берестю. Ходило їм передовсім, щоби буржуазні держави признали їх правительство, розпочали з ними дипльоматичні зносини, заключили торговельні договори, а головно, щоби пожичили їм грошей на внутрішну відбудову держави.

І буржуазні держави почали мякнути. Перша ввійшла у дипльоматичні зносини з ними Італія, опісля Великобританія за часів робітничого правительства Мек Данелда, а вкінці і крайно ворожа большевикам Франція, за радикально-соціялістичного правительства Ерріо.

Та небаром показалось, що буржуазні держави не богато виграли з того, що ввійшли у дипльоматичні зносини з большевиками та заключили з ними торговельні зносини. Вийшли вони на тім, як та баба, що „не мала клопоту, та купила собі пороси". Даремно боронився Мек Данелд заключаючи торговельний договір і входячи у дипльоматичні зносини з большевицькою Росією, що тим утихомирить большевиків і здержить їх від ширення комуністичної аґітації в Анґлії. Комуністична аґітація в Анґлії, по вході у дипльоматичні і торговельні зносини з большевиками не лише, що не зменшилась, але противно ще і зросла. А до того большевики не забули ще про Китай, Афґаністан та Індії і там ще завзятіше почали підставляти ногу Великобританії, як у самій Анґлії, своєю комуністичною аґітацією.

І вкінці прийшло до того, до чого прийти мусіло: Анґлія зірвала диплбоматичні і торговельні зносини з большевицькою Росією. Тепер прийшла черга на Францію. Комуністична аґітація зросла до того степеня у сій державі, по заключенню дипльоматичних і торговельних зносин, що саме у послідних днях премієр Поанкаре заявив большевицькому представникови Хр. Раковському, що наколи большевики не поміркуються і не заперестануть комуністичної аґітації у Франції, то дипльоматичні зносини будуть зірвані.

І стрімголов пігнав Раковський на наради у Москву. Що звідтам привезе — не знати, мабуть запевнення, що совітське правительство — Богу духа винне, що воно не відповідає за аґітацію Третього Інтернаціоналу, коли вона ведеться у Франції, та що невдоволення серед французького пролетаріяту є причиною поширення комуністичних ідей.

І так сидять большевики на двох стільцях. Запевняють „буржуазні" правительства про свою приязнь, готовість співпраці між буржуазною а комуністичною формою господарки, а підступно підкопують ґрунт під буржуазною формою господарки і то, уживаючи до того дипльоматичних зносин, як плащика.

Загально думають, що і фашистська Італія піде незадовго слідами Анґлії а також і Франції, переконавшись, що з людьми, які сидять на двох стільцях, ніякі ні дипльоматичні ні торговельні зносини неможливі.

РАТУЙМО ХОЛМЩИНУ.

З нагоди закладин угольного каменя під українську національну фортецю Холмщини.

Холмська здавен-давна українська земля разом з її столицею Холмом коротає нині невеселі і невідрадні хвилі під польським правлінням. Та всеж, не зважаючи на всі польонізаційні заходи польської держави, здобулося тамошнє українське громадянство на великий подвиг, на великий чин, що буде переломовим у житті цієї частини землі української. Вчора, тобто в неділю, дня 19. VI., відбулося в Холмі свято закладин угольного каменя під „Рідну Хату". Скромні заміри „Рідної Хати"! Вона бажає підвести в цьому році свій будинок, майбутню фортецю всеї землі холмської, лише під дах, але й це може не здійснитись. Акція збірок на Холмщині йде мляво, а заклик „Рідної Хати" до інших українських земель майже не знайшов відгуку.

А такий дорогий для нас старий Данилів Холм, що напевно й Галичина прийде йому на поміч. Ще сильні у нас спомини про е, чим була до війни Галичина для української справи, як тут билося серце України, зберігався її невмирущий дух. І здавалося нам, що як тільки впаде сокальський кордон, то Холмщина зіллється з Галичиною в одно ціле, як було колись. Зміцниться Холмщина, відчує прилив нових сил...

Впав сокальський кордон! Вже кілька літ! А Холмщина ще бідніша, ще нещасливіща, як була перед війною. Війна змела всю інтелігенцію, що вийшла з рідного краю, і рознесла її по далеких просторах Сходу. Не лишилося на Холмщині майже нікого: ні одного адвоката, ні одного лікаря, ні одного інжиніра, ні одного незалежного, матеріяльно забезпеченого інтелігента. Є лише кілька бувших народніх учителів, селянських дітей, що сидять без посад і тяжко бідують на своїх малоземельних господарствах. Є з 45 священиків у всіх 8 повітах Холмщини і Підляшша, але тільки одиниці серед них признаються до українства і то обережно, потихеньки, а переважаюча більшість духовенства ще не вийшла зпід впливів російської культури і духа.

Натомісць в кожному селі є польський учитель, а то і кілька, що вчать українських дітей виключно по польськи. І вже не вміють наші діти читати по українськи, вже не можуть взяти української книжки до рук, а науки релігії вчаться лише устно, зі слів священика.

Є в наших селах на Холмщині другий провідник польської культури, поміщик — пан, а де пани попродавали свої землі, там осіли, як також на всіх церковних землях, осадники-мазури, все куркулі з панською пихою, з почуттям своєї вищости і сили. А наш селянин ще більше змарнів: не продали йому ані клаптика землі, не помогли відбудувати зруйнованої хати, лише позбувся він заробітку та остав майже без засобів до життя.

Нарешті ще один могутній чинник польського духа і культури збільшився та зріс на нашій землі — польський костел. Рясно засіяна ними Холмщина: до старих костелів долучено нові; більше сотні православних церков перемінено на латинські костели тому, що колись були вони греко-католицькими церквами. Так наші-ж давні муки і терпіння за ті святині обернено проти нас! А в більшости православні церковці стоять замкнені, з побитими вікнами, з продіравленими дахами. Найдете їх по богатьох-богатьох селах Холмщини! Як давить душу, як пригноблює чоловіка вид такої святині, що віддана на поталу руїнника — часу! А тут спомини тиснуться до голови і серця: ось у тій церкві бралося шлюб, хрестилося дітей, ховалося батьків... Тепер не можна і приступити до неї; не можна огородити, не можна відремонтувати. Мовчить стара церква, сумна, почорніла; потихо вмірає. Але чим ближче до смерти, тим сильніше промовляє вона до нас... Тяжко... А буває, що насилають і спокусу до тих церков. І тоді незамітно, легенько відчиняється церква, приходить священик в рясі, ще й з бородою, править Службу Божу по нашому і проповідь виголошує в рідній мові. Це — апостол н о в о ї унії східного обряду; унії польської, не української. — Так то у нас тепер на Холмщині.

Однак не вмерла Холмщина, бореться, як може, з новим лихоліттям, сама, своїми мужицькими силами. Повстають помаленьки філії нашої просвітньої інституції „Рідна Хата". А ото вчора розпочалась будова першого українського будинку в Даниловій столиці — Холмі. Є ще у Холмі з-часів Данила „стюденець, рекомий кладязь, саженей имуще 35", але не Українці пють з него воду. Ще „стоїть стовп, поприще од города, камен"; колись був „на нім орел камен изваян", а тепер... краще і не згадувати. Ще високо вгорі пишається на місці Данилової православної церкви пізніший греко-католицький собор, але тепер у ньому загніздились єзуїти. І ось в цьому історичному, княжому Холмі щойно перший український будинок повстає; десь на передмісті, в глухому закуті. Тай цей з таким трудом вдвигається. Та завдання його великі. Оце твориться фортеця національно загроженої полоси української і кожний Українець і Українка повинні внести в її будову бодай одну цеголку.

Сергій Хруцький,
голова Української Парл. Репр.

ЯК БУДУЄМО СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

301.

Товариство Вільна Україна в Форд Сіті, Па., від. 105. У. Н. Помочи.

Хвальний Заряде! — Відділ 105-ий У. Н. Помочи ухвалив жертвувати на Сиротинець-Захист У. Н. Союза $10.00, які я Вам висилаю. Ми вважаємо своїм обовязком попирати сей Сиротинець тому, що він певно стане загальною українською інституцією, у якій знайдуть вразі потреби поміч і поратунок не тільки члени У. Н. Союза, але всі беззахистні члени української суспільности. — Л. Колодійчик.

302.

Бр. св. Василія в Перт Амбой, Н. Дж., від. 168. У. Н. Союза.

Хвальний Заряде! — Посилаю на Ваші руки $10.00, яко жертву з каси нашого братства і від частини членів. Будемо всіма силами старатись, аби ідею будови Сиротинця У. Н. Союза як найбільше спопуляризувати. Я думаю, що кождий свідомий Українець повинен дати якусь жертву на сю нашу, так нам потрібну, народню інституцію а крім того аґітувати за Сиротинцем при кождій нагоді. — Пилип Маник, секр.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

„Парафіянин". — Не може бути поміщене, бо факти незначні, яких тепер повно в кожкій громаді. Бо всюди тепер мітінґи і всюди треба зводити боротьбу.

М. Б., Филаделфія. — Таких відозв не поміщуємо.

„Той сам". — Всі дописи і відозви мусять бути написані читко і на одній стороні. Ви назбирали цілу купу листів з краю і дві відозви і хочете, щоби те все помістити. Чи Ви знаєте, скільки це коштує роботи і скільки треба би держати сил в редакції, щоби такі письма перечитували і їх переписували та справляли?

ШКОЛА І ЦЕРКВА

КРИТИЧНІ УВАГИ ДО ШКІЛЬНОГО ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ В АМЕРИЦІ.

Написав **Проф. Др. Олександер Сушко.**

Діоген: Виховання молоді є основою всякої держави.

Менандр: Час виносить правду на світло.

1)

Хв. Редакціє:—

В останніх місяцях появилося на сторінках Вашого вельми шановного часопису чимало дописів на тему **„шкільного питання".** На мою думку — ці дописі це **найцінніщий скарб,** який наша еміґрація добула на верх із своїх сердець за увесь час нашого життя на американській землі, — це **найвища мудрість,** до якої дійшов український еміґрант в Америці після десятків літ гіркої блуканини й всякого пошукування **правди.**

Рівночасно — дописі ці це заповіт **нової доби** у нашому майбутньому. У цій добі визволимося ми вже до краю із важкого ярма вікових пересудів та заживемо **новим, кращим життям.** А провадити ме нас у тому новому життю та просвічувати ме нам наш новий шлях нова зоря — **наука.** Бо померкли дощенту каганці наших батьків та висохли до дна жерела, із яких пили цілющу воду наші предки. Сучасні нам і майбутні покоління наші хочуть черпати незакаламучену ніким воду із **нових жерел.** Наші трудящі маси відкривають їх у своїй власній, своїм власним трудом здвигненій, й не гальмованій ніякою темною силою **школі.**

І візьмуть у свої руки скрижалі народніх заповітів нові провідники — **учителі,** а серед українських громад зацвітуть пишно — **школи.**

Дописі сі писали переважно люди невчені, звичайні робітники-чорноробі. Тим більше тії дописі цінні, тим нище хилю голову перед їх авторами.

А чи годиться у цю хвилю, коли то наші робітні люди беруться самі до такого або иншого вирішення **шкільного питання,** мовчати тихо тим з нас, яким пощастило здобути собі вищу освіту? Думаю, що ні, та тому і прошу Хв. Редакцію „Свободи" не відмовити і мені дрібку місця на сторінках Вашого цінного часопису. Буду уважати себе щасливим, коли моїми увагами причинюся бодай у невеликій мірі до прояснення цего так важного та рівночасно так складного питання, як теє, **як належить українському громадянству в Америці будувати твердиню свойого останнього Відродження-Ренесансу, то є свою рідну ШКОЛУ.**

Знаю з гори, що найдеться чимало таких, які з моїми думками не згодяться. Це річ природна. Я одначе ніяк не претендую на „непомильність". Надто впевняю усіх, що висловлюю мої думки — як то кажуть — sine ira et studio, не маючи ніякого упередження до нікого. Пишу теє, що диктує мені моя совість, що наказує мені мій довголітний життєвий досвід і мої довголітні студії. Коли в чім милюся, радо прийму усякі справлення. Добро і краща будучність мойого народа є для мене найвищим законом.

Писано в Шикаго, 12—15. липня, 1927 р.

Ол. Сушко.

I.

Ренесанс-Відродження українських працюючих мас Америки.

Серед українських переселенців усеї американської землі іде на наших очах великий і могучий рух. Приглядаючись йому, маю враження, що ми попали у вир все і всіх обіймаючої могутньої хуртовини. Наоколо нас, понад нами і в нас самих клекотить грізно невідома нам досі сила. Чорні хмари продирає всіх і вся осліплююча мовня, грохотить грім, тут та там правічня сила Перун верже люто у сиру землю огненну стрілку. Дрожить земля, хрестяться жахливо віруючі люди, у мишачі діри ховається усяка темна сила.

З усіх усюдів віє леготом чарівної весни, у повітрю чути запахи всіх і вся відсвіжуючих, підбадьоруючих та оживотворюючих бальсамів. Зівялий та спалений сонцем степ покривається чудовими і запашними квітами, шумить розкішно тирса, на хрустальних водах вилискується зелений очерет, у ясних і теплих лучах сонця клекотить весело та безжурно дике птацтво.

Пробудилась весна в усій своїй неописано чарівній красі та пишноті.

А із землі, що дише могучим як коштовне вино запахом життя, підноситься поволі-поволі потужній лицар-великан. Підноситься, стає на ноги, випростовується, простягає свої могучі рамена — та цікаво розглядається кругом себе...

Зівсім як в казці.

Ех, як прокинеться з просоння зачарований віковими чарами своїх ворогів **український велетень — працюючий український народ,** — задрожить в основах земля та громами-блискавицями опережеться уся Україна!

—o—

Не чимало хвилин переживав наш народ на своїм історичнім віку подібних сучасній добі. Ми зовемо їх **Відродженням або Ренесансом українського працюючого люду.**

—o—

Ренесансом або **Відродженнем** зовемо в історії західноевропейських народів (а в части теж і в історії народів Східної Европи), у вузкім значінню слова, цей новий та могучий захват (ентузіязм) до клясичної літератури, науки і мистецтва, який прокинувся в Італії на прикінці Середніх Віків, а який протягом пятнайцятого і шіснайцятого віків (1400—1600) дав усій Европі **нову культуру.**

У ширшому розумінню слова можемо сказати, що Ренесанс, це поновний поворот цего громадянського і наскрізь світського духа до свобідного й всестороннього розсліджування усіх тайн людського життя і природи, що був основною прикметою життя і культури клясичного (античного) світа, то є світа старинних Греків і Римлян. Иншими словами це значить те: під впливом умового пробудження люди Західної Европи стали думати та відчувати самі за себе, без проводу своїх дотеперішних і невідступних „духових провідників" (або „отців духовних"), — стали думати, дискутувати та виливати на папір свої думки і погляди на життя і увесь зовнішний світ (то є природу) — таксамо, як се чинили були колись люди старинної Греції і Риму. Ще иншими словами це значить, що ці люди перестали думати та відчувати як люди Середніх Віків, то є віків, у яких на усі прояви людського життя положила була свою важку і всемогучу руку **Церква** та її слуги, себто священство, але почали думати та поступати як люди вільні, люди **новітньої доби.** Одним словом — в життю наших предків пятнайцятого і шіснайцятого віків почалася була **нова доба,** доба свободи думки і праці, доба **Нових Віків.**

Ось таку саму достоту хвилю переживає нині й увесь наш працюючий загал в Америці.

—o—

Старіюся. Одначе серце радується та молодію, коли читаю наші часописи, а в них ці прегарні, повні невинної щирости та наївної, одначе могучої, бо стихійної віри **у свої власні сили,** дописі наших американських робітників. І чи це говорять вони в них про **допомогу рідному краеви** (будова Читалень та Народних Домів у наших старокраєвих селах, поміч „Просвіті", Педагоґ. Товариству, Наук. Товариству ім. Шевченка, Національному Музею у Львові, Академії Наук в Київі, інвалідам, зувро і т. п.), чи про свої власні злободневні справи, а передовсім про цю велику і грізну боляку — **справу наших церковних маєтків,** у яких наші переселенці топили свою кервавицю від самого початку нашої еміґрації до Америки, чи вкінці **про свої місцеві культурні потреби,** як приміром: Українські Народні і Робітничі Доми, бібліотеки, аматорські кружки і т. п., а передовсім же і найважнійше про **школи,** скрізь у всіх тих дописях кидається у вічі таке чудне зрозуміннє та ясний погляд **на основні правди,** що лежать на дні обговорюваних ними справ, що нераз я питаю сам себе: звідки це взялося, коли і як дозріли вони, тії українські робучі люди в Америці, що можуть розправляти так ясно та так розумно про такі складні та многоважні наші громадські і національні справи, та ще й до того полемізувати успішно з такими своїми ученими у високих школах противниками, як блискучий у своїй діялектиці Др. Осип Назарук, слизький у своїх єзуїтських силльоґізмах Всч. о. Лев Сембратович з Дітройт (мій старий шкільний товариш) та инші?

Га, час робить своє і ми можемо лишень щиро радіти, глядячи на це справді стихійне дозріванне наших працюючих мас в Америці, на їх справжнє **Відродження.**

(Дальше буде)

Мухи сідають на ранах,
Пчоли на квітах пахучих;
Добрий все бачить лиш добре,
Підлий лиш підле у других.

Ів. Франко.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЩО Я БАЧИВ В ПЕРШІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КОЛЬОНІЇ В МИЛВІЛ, Н. ДЖ.

Від ряду літ появлялися дописи про першу українську кольонію в Милвіл, Н. Дж., та мушу признати, що як індустріяльний робітник більшого міста, а до того неспосібний до праці на фармі, я звертав мало уваги на ті дописи.

Та вкінци найбільше заінтересувала мене допись в ч. 155 „Свободи" з дня 7. липня с. р. під заг. „Як живуть Українці в першій українській кольонії у Милвіл, Н. Дж.", авторкою котрої є доб-ка Анастазія Ключка. Цікавість моя була тим більша, що в послідних часах я слідкував життя наших фармерів в моїй околиці (се переважно мої приятелі і знакомі), стараючись особисто прослідити їх життя й буття, як говорять їх достатки. Тому задумав я подивитись і на життя наших поселенців в Милвіл, Н. Дж. Така нагода трафилася мені дня 9. липня с. р., коли скінчивши контролю майна У. Н. Союза, мені удалося намовити співтоваришів п.п. О. Шараварка і Гр. Пипюка до спільної поїздки до Милвіл. Кошти подорожі кождий з нас поніс з власної кишені.

Добр. Василь Матолич з Филаделфії радо нам уділив всяких інформацій і поїхав з нами до Милвіл.

Переїхали ми великий міст на ріці Делевар, котрий сполучує стейт Пенсилвенію зі стейтом Ню Джерзи, та віхали до міста Кемден. В очи ударяє порядок і чистота міста, а найбільше знамениті рівні й широкі цементові дороги. За Кемденом зачинаються вже малі фарми, гарно оброблені. Одну ярину вже зібрано, а другу на тім самім місци засаджено, або засаджують. Чим більше зближаємося до міста Милвіл, тим більші й гарнійші фарми. Жита вже вижаті, а золотоколоса пшениця жде своєї черги. Тут знов пречудні овочеві сади, ціле море бросквинь, вишень, яблок, а все то молодник засаджено взірцево, до порядку і понумеровано, в котру сторону не поглянеш все один рівний ряд. Всюда рівнина, повітря лагідне, здорове, земля урожайна. Ярину збирають 2—3 рази до року. Як мурашки працюють родини з дітьми через ціле літо, заробляючи гарний гріш. Се переважно робітники з більших міст.

Усе то мене очаровує, переносить думкою в мої околиці Нової Англії, на фарми моїх земляків-родимців. Порівнюю обі сторони і якість землі й працю. Тут бачу всюда достаток, добробут, а там тяжку, неоплатну працю. Тут бачу фермера, краще загосподарованого на 10 акрах, ніж у нас на 100-акровій фармі, нагих каменюків і корчів.

Не счувся я, як ми вже прибули на місце. Дорб. В. Матолич насамий перед показує нам прекрасну будівлю, побудовану перед пару роками. Се гайскул, де, як не помиляюся, учиться наших українських 17 студентів.

Саме місто Милвіл забудоване густо. Улиці модерні. Сюди йдуть дороги желізничі і шляхи до надморських міст, як Атленитк Сити, Ошен Сити, Вайдвул і др. Мій співтовариш добр. Гр. Пипюк не може вийти з дива, що десь то так в короткім часі змінилось (а він був також з перших поселенців). Де були пустарі, нині стоїть гарна „сити гол", два банки, улиці з більшими шторами. Одним словом, на пустарах стало місто зі всіма вигодами, відповідаючим найновійшим вимогам.

Добр. В. Матолич представляє нас д. Ф. Верови, бувшому мейорови міста Милвіл, а теперішному комішенерови публичних робіт. Мр. Вер висловлює свою радість з наших відвидин (він навчився кілька слів по українськи), висловлюється дуже прихильно про наших поселенців тай ще старається для них, щоби мали як найбільше вигоди, що до доріг, водопроводів, освітлення ґазового і електричного і т. ин. Та вкінци особисто хоче нам показати одну фарму. Він знає про У. Н. Союз і що наша орґанізація хоче збудувати Сиротинець, тай заряд міста Милвіл був би дуже радий, наколиби той Сиротинець був в їх місті. Колиб до того дійшло, то місто побудувалоби на тій площі школу для Сиротинця й українських кольоністів.

По 7 мінутах прибули ми на ту фарму. Тут знова не мож вийти з дива. Пречудні сади, а все молодник. 50 акрів самих вишень, 125 акрів пічесів і яблінок. Самих яблінок є 17.868 штук в сімох ґатунках. 20 акрів суниць, 458 акрів орного, гарно обробленого поля, 818½ акрів ліса і 47 акрів доріг і площі під будинками, є 10 помешкальних домів. Разом ціла фарма має 1518½ акрів землі. От місце на Сиротинець, котрий справді самий себе оплачувавби, ще й для охочих до праці давби заняття. Через тую фарму побудовані головні гостинці до надморських міст. Усе рівнина. Невжеж наших десятки тисяч членів і прихильників Сиротинця не спромоглибися доконати цього діла і здобути тую твердиню для сиріт і немічних старців, перших вивести в люди а другим дати притулок?

Я певний, що кождий бувби одної гадки зі мною, наколиби се побачив своїми очима. Тоді певно, що радо посипалисьби жертви щедрою рукою і в протягу кількох місяців повставби живий памятник для грядучих поколінь. Там з часом може повстати і висша школа, з котрої виходилиби люди віддані для української ідеї, а се в мене головне на думці попри Сиротинець.

Гріхом булоби цю нагоду пропустити, бо цю землю може дуже легко кождої хвилі закупити хтось з чужинців, а кращого й ліпшого місця під Сиротинець не знайдеться ніде.

Попращавшись з мр. Вером, удалися ми на кольонії наших поселенців. Ці кольонії близько тої чудової фарми і є їх дві. Перша так звана стара на Кармел Ровд, а друга нова на Сентер Ґров Ровд. Поселенців наших буде около 150 родин. Фарми мають невеликі, але за те гарно оброблені. Мають всяку ярину. Декотрі виплекали садки з овочевими деревами. Доми рівнож нові, модерні, з цвітниками. Заходимо до кількох домів. Всюда в очи ударяє чистість і порядок. Умебльованнє ґустовне. Все нове. Освічують електрикою, та найголовнійше, що діти і старші здорові і добре розвинені. Хазяїнів мало застаємо дома, переважно старших і дітей, бо родичі при праци на полю або в поблизьких фабриках, котрих є кілька. Господарі, котрих застаємо в дома, пояснюють нам про своє господарство. Кождий задоволений: продукти збувають на місцевому ринку, богатіють з кождим роком. Майже всі осідали з дуже малим капіталом, а до того ще треба було корчувати ліси, а опісля будуватися. Декотрі осіли вже на готовій фармі. Вони все то побороли і доперва приходять до добробуту. Якби були в початках мали більше капіталу, то нині о много ще краще стоялиби.

Кількох управляє ярину і т. ин. для свого вжитку, за то мають годівлю курей, — по кілька тисяч штук, всякі модерні машини до вигрівання курят, воду позапускали рурами по ярді і курниках, так що вода завше свіжа.

Відвідали ми і добродійку Анастазію Ключку, котрої дописею ми заінтересувалися. Застали обоїх з дітьми в дома. Тут приняли нас дуже гостинно.

Вкінци мушу згадати, що першим орґанізатором милвільської української кольонії був наш провідник добр. Василь Матолич. Він від ряду літ щирою працею і совістю довів до того, що ми бачили між нашими людьми. З пустарів зробив передмістя і урожайні ниви, поселюючи наших людей в найкращім положенню. Хотяй в початках прийшлось йому і не мало перетерпіти, та нині кождий згадує його тут з вдячностю.

Хто сумнівався про те, що тут пишу, то нехай самий подивиться і переконається.

Омелян Рекрут.

БІЛІ ЖНИВА.

Бавовна то легенька матерія, яку витворює зерно овочу бавовняної ростини, що росте в околицях з вохко-теплим підсонням. Тому що бавовна дуже легка, то осінню несе її вітер далеко від матірного пня, щоби найшла собі добру почву для дальшого життя. Бавовняна ростина витворює около 300 капслів, у яких є по 6—8 зернят, отже загалом 1800—2400 зернят.

Капслі ці хоронять зернятка і бавовну підчас їх розвитку перед шкідливими впливами.Колиж капслі розпукаються і пушинки бавовни визирають на світ та даються поривати вітрові, збирачі вискубують обережно бавовну, а капслі полишають на ростині. Бавовну ховає збирач у довжезний мішок, який тягне за собою, припнятий з боку. Коли мішок уже повний, висипає бавовну на віз, а цей відвозить її зарз до фабрики для перечищування зі зернят. Ціла маса бавовни йде до спеціяльного апарату, з якого виходить уже як вата. Вату відсилають зараз під прасу, де прасують її у довгі багули. В Злучених Державах є около 90 таких прас, де вата під тягарем щонайменше 2½ міліона кг. згущується протягом одної мінути на дві-треті свого обєму. На протязі півпята місяця вивалковують ціле жниво Америки (16½ міліона балів) і розсилають до ткалень і складів по всьому світі. Уже Тома Еліссон, найбільший знавець бавовни, сказав: „Це, скільки який нарід ужиживає бавовни, свідчить про його розвиток. Коли зужиткування бавовни збільшується, то це рівняється зростові культури і добробуту всіх людей".

Петро Франко.

ГРАЧ

(2)

(Продовження)

„Не лякайтеся, мамочко, з нами буде комісар поліції Штайн".

Я легко здрігнувся. Комісар поліції має провадити пані до пекла, в якому грають у рулету? Тут коло Відня? Чи мене милив слух? Чи може рулета була під протекцією поліції? Ні, це було виключене. Це був найправдоподоібніще аґент, але не поліції, тільки спритної рулети, що тим способом затягав „гостий". Я почав слухати ще уважніше.

„Так, так, він нами щиро занявся. Довідався, що фльорени впадуть і радив виміняти цілу суму, але тепер не знаю, що з грішми робити. Носити зі собою небезпечно, бо можна згубити, а в готелі оставляти ще гірше, бо прислуга непевна"...

„Запитаємо пана Штайна. Чейже щось доброго порадить. Але тепер уже ходім, мамочко. В сальоні вже десь певно чекає на нас пан Штайн".

Обі постаті піднялись і звільна зникли в темноті.

Я рішив подивитися на пана комісаря. Йти просто за панями? Ні, по що, адже пізнаю їх усюди, хоч би й по голосі, хоча я був певний, що пізнаю їх по самім вигляді. Булиж моїми землячками. Я пішов покищо до власника спелюнки та розвідав обережно про комісаря Штайна. Він показав мені спис усіх комісарів і „тайних". Там були чотири Штайни. А проте я мав якесь переконаннє, що цей Штайн — або гохштаплер, або аґент рулети.

Звільна вступив я у підземеллє курсальону. Попри пивницю із винами, через величезну бочку від вина з тайними дверима і двома кельнерами, що припадком крутилися по пивниці та услужно, за потисненнєм якоїсь таємної пружини, отвирали двері тільки для „знайомих", у кінці через довгий коритар увійшов я до „святая святих". В передпокою була ґардероба, де кожний складав плащ, калелюх та палицю, а одержував за те бляшку. На всі сторони провадили двері щільно замкнені.

„До фараона?" — запитав кельнер.

„До рулети!"

„Двері на право, прошу!" — і двері отворилися самі, а я опинився у невеликім сальоні, уряджені з безмірною розкішю. По середині стояв круглий стіл. Стіл бажань, несповнених мрій, проклонів і слідів крови. А одначе ті, що сиділи довкруги, бачили тільки купи золота. Їх очи горіли пристрасно.

„Робіть гру, панове!" — спокійно говорить крупє.

Дзвенить золото.

„Ніхто не ставить більше?"

Наче кров у висках скакала кулька по карбах рулети.

„Трицять шість!"

Одначе мене не цікавила гра. Щоби не звертати на себе уваги, поставив я кілька разів на нуль, програв кілька золотих монет, виграв на „червоне" і за цей час оглянув точнісінько всіх присутних. Кілька Анґлійців, Американців, Баварців, кілька інтернаціональних дам, але моїх знайомих іще не було. Ждати прийшлося недовго. На порозі станула враз пара, якої я не міг не пізнати: в середнім віці мама і може девятнацятьлітна доня. За ними стояв із поважним усміхом на обличчі старший добродій коло пятьдесять років. На гладко виголеному обличчі при блискучому світлі ледви можна було помітити кілька зморщок. Зате коло уст дві гострі риски, уста затиснені спокійно, поважні, одначе з усміхом людини, що вповні вміє запанувати над собою, здавити в собі всі зворушення, а попри це бути ввічливою, інколи навіть безстидно делікатною. Я вгадав його відразу: це був фаховий грач. У петличці знаменито скроєного смокінґа ясніла тубероза. Це певно була одна з тих, яких повну китицю держала в руці панночка. Очи молодої дівчини окинули цілу кімнату і спинилися на рулеті, де якраз крупє проголосив:

„Гра готова!"

Закрутилося колесо щастя...

„Комісар" провадив пані, наче би належав до родини. За для цього не йшов під руку зі старшою дамою, ані взагалі паням не надскакував. Поступав з ними чемно, але доволі холодно, пояснів притишено, але не говорив багато. На питання відповідав здержливо і поважно-привітно. Я подивляв гру цього „грача". Наші очи стрінулися припадково на короткий момент. Я зрозумів, що я мусів бачити ці очи і це обличче. Але де й коли? Я напружив усею силою волі свою память — даремно. Задумано присів я на фотелі під стіною та попиваючи перлисте холодне вино, приглядався своїм землячкам. Давні спомини знов станули перед моїми очима. Що за біда вигнала мене у світ? Як добре тямив я день, коли мене прогнали з ґімназії і коли батько по смерти матери (із гризоти — очевидно я був причиною), сказав мені отверто:

„Їдь за границю, щоби мої очи тебе не бачили. В тім товаристві, в яке ти попав, проста дорога до вязниці".

Як скоро сповнилися його слова! Два місяці пізнійше втік я із вязниці, засуджений на півтора року. Втеча повелася дуже легко при нагоді, коли вязничний сторож провадив мене до лікаря. Я пробув у Львові ще тиждень, заки не одержав одежі і дещо гроша на дорогу. З Кракова написав я останню картку і відтоді всі звязки з рідним краєм, родичами й давними знайомими порвалися раз на завжди. Для рідні я перестав істнувати. Як я поправився? Від цього часу я не зробив ні одного вчинку, що входив би в колізію з законом, але я почав грати, грати на життє і смерть. На жарт я давніще займався гіпнозом і читаннєм чужих загадок. Тепер це мені придалося. На цьому побудував я свою систему. Доня з „комісарем" станули коло стола. Мама підійшла до сусідного зі мною фотелю і сіла при столику, на якому миттю опинилася ваза з хохлею і три чарки. Мама ввесь час держала на руці велику шкіряну, елеґантну торбинку, але тепер при питтю це було доволі незручно і вона положила торбинку на канапці та накрила її своїм боя. В момент, коли дама накривала торбинку, глядів я одним оком на комісаря. Його очи впилися в канапку і слідили кожний рух дами. В мене розсіялися останні сумніви: комісар, що порадив виміняти фльорени, знав про зміст торбинки і мав на неї „храп". Я ніколи не мішаюся до чужих справ. Коли на Алясці два кроки від мене всадив один грач другому, зловленому на фальшивій грі, ніж у серце, я сказав тільки:

„Ви здаєте карти!" — так наче би нічого не сталося. Щож могло мене обходити, що якийсь фаховець обробляв своїх гостий, аби їх у догідну пору обскубати і зникнути? Я всіма силами хотів побороти свій сентименталізм; адже рідня за мій, певно що тяжкий проступок, покинула мене, відреклася мене, всі мої листи залишала без відповіди, а одначе це були мої землячки, їх уся готівка була в чорній торбинці під надзором самопевної, а через це необережної дами.

Я вийшов до передпокою і показав кельнерови значок від господаря.

„Чим можу служити?"

„Коли помітите, що починаю говорити з паном із туберозою у петельці, станьте пять кроків з боку і не спускайте нас з ока. Як піднесу руку, без вагання хапайте добродія за ковнір!"

„З приємністю!"

(Кінець буде).

ОДНОГО РАЗУ...

„ЛЕКЦІЯ".

Одного разу в одній краю жив лектор, який тільки й робив, що з міста до міста їздив та лекції читав.

Коли вже начитався тих лекцій доволі людям в тім краю, де жив, приїхав він одного разу до одного міста до чужого краю і давай ще й тут лекції читати.

— Знаєте, — почав він, — я давно вже збирався приїхати до вас, але ніяк не міг, бо часу не ставало. А тепер таки приїхав, бо хочу, щоби ви мене побачили та дечого навчилися.

— Перш усього мусите знати, що ми тому не маємо своєї держави, бо наші провідники самі злодії, обманці та запроданці, а до того всі дурні, як чоботи!

— Славно, славно! — загула публика.

— Наші провідники всі гроші закрали, а нічого не зробили! Отже як хто ще прийде до вас за грішми на будьяку ціль, то не дайте ані цента, бо вкрадуть!

Гучні оплески.

— Коли хочете помагати рідному краєви, то посилайте гроші прямо до села, — на руки вашого кума, свата, знакомого.

— Славно, славно!

— Інтелігентам не вірте, бо вони всі брешуть — і попи і адвокати і учителі і доктори!

Публика з одушевлення кричить, плеще, а навіть скаче.

— Хто називає себе націоналістом, той хоче панувати над вами, бо націоналісти є тільки в Поляків і Москалів!

— Браво!

— Інтелігенти хоч учені, але жебраки. В краю, відки я приїхав, нашим людям не треба посилати дітей до школи, бо вони в фабриках більше заробляють, як неодин професор університету.

Гучні оплески.

По лекції почала публика розбирати те, що чула.

— Але раз файно говорив. Як з газети читав!

— А вжеж, що файно. Не дурно світами їздить.

— А про наших провідників достоменну правду сказав. Всі вони злодії.

— Авжеж, що так. Від сьогодня не дам нікому ані цента. Прийде хто збирати на яку ціль, то я, ади, бук у руки, тай гони мені з хати.

— Казав просто до села посилати...

— Ая, посилайте. Як сі на очах крадуть, а тамті що? Ще скорше вкрадуть.

— А вжеж, що вкрадуть. Найліпше таки нікому не давати і ніде не посилати.

— А ви що думаєте про його промову, пане професор?

— Добре говорив. Хвалю його. Дуже конструктивна лекція.

— Якже? Таж він казав, що ви гроші крали.

— Так! А дивіть, дивіть... Чекайте, я се запишу. Геніяльна думка!

— А вам як подобалося?

— Та як, — так як і там. Але одно мені дивно...

— А то?

— Де він був, як гроші крали.

— А й справді.

— Тай чому він не взявся будувати українську державу, як бачив, що другі не вміли?

— Ага, добре ви кажете; чому не показав, що він уміє?

— А ви що?

— Те, що й ви.

— Файно говорив.

— Дуже файно.

— Але не знати за чиї гроші?

— А й справді. Може за свої.

— Не має.

— Ну, то за чиї?

— Не знаю.

— Гм...

— Але раз всипав інтелігентам.

— Так що з того?

— Як то що? Най знають.

— А хіба він сам не інтелігент?

— Хто, він?

— А вжеж.

— Ади, а я й не подумав... Значить, — він і проти себе кричав. Виходить, що і йому не треба вірити?

— А вжеж.

— Булисьте?

— Був.

— Чулисьте?

— Чув.

— Тай що?

— Нічо!

— Чому?

— Бо так. Говорить: „Всі злодії, всі запроданці". Кажуть, що циган говорив: „Нема в нікого правди, лиш у мені і в Бога трошка". Та циган хоч трохи Богови правди приписав, а сей всю собі правду приписує, бо в Бога мабуть не вірить. Коли я дурний ішов його слухати, то тепер я ще дурніший...

С. В. С.

(Вінніпеґський „Укр. Голос").

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН ТЕОФІПІЛЬКИ, ПОВ. БЕРЕЖАНИ, ГАЛ.

Дорогі Земляки!

Ідучи за приміром доокруличних громад та до спільної праці на полі визволення нашої Вітчини, заложили ми в році 1923 Читальню Просвіти, яка поки-що міститься в приватній хаті.

Прикро і невигідно міститися в комірнім. Тому, бачучи своє горе, виділ Читальні задумав побудувати свій власний дім, де містилась читальня. На місце під будову вибрано площу коло каплиці. Однак недостає нам фондів на будову.

Тому звертаємося до Вас з великою просьбою: помогти нам не словом, а своїми ласкавими жертвами.

До сих слів злишним булоб додавати свої коментарі і для того, по отриманню сеї відозви, підписані вибрали з поміж себе комітет до так важної справи і просимо Родимців не відказатись від щедрих датків.

Жертви проситься слати впрост на руки Виділу Читальні, або до вибраного Комітету.

За Виділ Читальні: Михайло Нагайний, голова. (Слідує печатка).

ЗА ТИМЧАСОВИЙ КОМІТЕТ: Никола Світенький, гол.; Михайло Перцак, кас.; Петро Дмитраш, секретар.

5012 So. Marshfield Ave., Chicago, Ill.

ВІДОЗВА

ДОРОГІ КРАЯНИ З ДУБНА!

Залучена відозва наших односельчан сама собою говорить про змагання та ціль наших братів в нашому рідному селі Дубні.

Вірю, що не найдеться між нами, ут проживаючими мешканцями Дубна ані оден такий Громадянин чи Громадянка, котрий по перечитанню отсеї відозви свідомо відмовилися зложити хочби найменьшу грошеву лепту і им самим не допомогли збудувати нашим землякам їх власну „Рідну Хату", в нашому селі Дубні.

Щоби не зволікати справи, старанням підписаного відбулися дня 12-го червня с. р., в галі Укр. Нар. Дому в Савтпорт, Конн., перші довірочні збори наших громадян в тій справі, підчас котрих, по річевім представленню справи, вибрано Комітет, в склад котрого увійшли слідуючі наші громадяне: Йосиф Шингера, голова; М. Клупчак, скарбник; М. Сендзік, секретар; Петро Дудко, І. Репко і Д. Махно, контролори.

Усі грошеві пересилки від громадян з Дубна, як рівнож і від посторонних симпатиків з доокиличних нам сіл та місточок, як Лежайско, Сіннва, Пискоровичі, Жухів, Корилівка та прочі, проситься слати на руки скарбника Mr. Paul Klupczak, P. O. Box 164, Southport, Conn., або на адресу підписаного: Michael J. Biela, 2317 — 33rd St., Astoria, L. I., N. Y.

ДО БРАТІВ З СЕЛА ДУБНА, ЛАНЦУТСЬКОГО ПОВІТУ, ЖИЮЧИХ В АМЕРИЦІ.

Дорогі Браття! Наше село не має доси дому, в котрім малиби приміщення наші культурні і економічні товариства: Читальня, Сокіл, крамниця, молочарня, каса й інші. Ся недостача виливає дуже некорисно на розвиток сих установ. Щоби ні мої земляки, мешканці сему зарадити, рішило Товариство „Читальня Просвіти" приступити як найскорше до будови Народного Дому в нашім селі. На сю ціль збирає Товариство фонди. Однак з причини зубожіння фонди на будову зростають так поволи, що нема надії, аби ми могли в короткім часі без помочі взятися до будови. За сею помочею звертаємося передовсім до Вас, Браття і Сестри в Америці. Ви, що жиєте серед високої культури, зрозуміете краще як многі наші односельчане значіння такого дому для села. Знаємо добре, як тяжко приходять Вам гроші та що не все можна їх заробити, однак віримо, що хто з Вас буде міг, помоне нам хочби невеличкою жертвою до здвигнення в нашім селі храму культури. Якщо такий дім у нас стане, буде се Ваша заслуга, а імена жертводавців будуть уміщені в памятній книзі. До збирання жертв уповажнюємо Впов. пана Михайла Белю, нотаря, 2317 — 33rd Street, Astoria, L. I., N. Y., або просимо присилати прямо поодиноко або гуртом до Читальні Просвіти в Дубні, почта Тринька, на руки голови о. Никити Булика, а рівночасно повідомити про посилку контрольора читальні, п. Якова Махна.

Привіт Вам, Браття і Сестри

ВІД ВИДІЛУ „ЧИТАЛЬНІ ПРОСВІТИ" В ДУБНІ:

о. Никита Булик, голова, Іван Ткачик, заст. гол.; Мих. Ткачик, секр.; Йосиф Махно, скарбник; Мих. Шабат, бібліотекар; Мих. Гайда, господар; Яків Махно, Василь Гоґіль і Мих. Шингера, котрольори.

(Печ. Чит. Просвіти в Дубні).

ВІДОЗВА

DOWAGIAC, MICH.

Прошу о поміщення залученої відозви, котру прислали мені мої земляки, мешканці місточка Горожанки.

Маю надію, що не відмовите народній справі.

З поважанням

Федор Кіт,

105 Lagrange St., Dowagiac, Mich.

РОДИМЦІ!

Наше місточко, — Горожанка, підупале через війну, зачинає двигатись.

Маємо товариство „Просвіта", кооперативу, аматорський кружок, молочарню. Бракує нам тільки хати, де товариства моглиби розвинути свою діяльність.

Заходимось коло будови Народного Дому в Горожанці: — Самі не годні спромогтись—недостає гроша.

Родимці, поможіть нам у сім ділі! Датками від себе і збірками між знакомими Ви моглиби подати нам велику поміч.

Покажіть ділом, що Ви не забули про рідну землю, про свій нарід, про своє село.

Займіться справою щиро. Числимо богато на Вашу поміч.

Жертви від себе і збірки просимо пересилати до Комітету будови Народного Дому в Горожанці, на руки о. Придаткевича в Горожанці.

Заслужених патріотів-земляків впишемо до Золотої Книги. Їх портрети будуть украшати стіни нашого Народного Дому.

КОМІТЕТ:

о. Ів. Придаткевич, Теодор Гураль, Т. Турган.

НЕРІВНА МІРА.

Тяжкі матеріяльні умовини приневолюють кожну жінку, як замужню так і незамужню, шукати заробітку і мати своє фахове зайняття. Загал однак все ще ставиться доволі неґативно до праці замужньої жінки, а працедавці відносяться до неї инакше як до незамужньої. Вона в першу чергу наражена на всякі редукції, бо мовляв, „не потребує, муж також пенсію має", або „забирає місце мущинам, які роками ждуть на посаду". В останніх часах одна з наших найповажніщих культурних установ зредукувала лишень замужні жінки. В деяких инших інституціях тратить урядничка посаду на випадок подружжа. Длячого незамужна жінка є більше протеґована? Дляччого її заробіток видається більше потрібним і конечним?

Чи можливо дійсно „непотрібно заробляє"? Можливо, що є такі замужні жінки, яким на удержання родини може вистарчити заробіток мужа — а вони мимо цього не кидають своєї праці. Хто має однак право заборонити бажання заробітку, матеріяльної независлмости цих жінок, для яких саме ця особиста незалежність є життєвою потребою? Таких жінок у нас однак дуже і дуже мало. Загал працюючих замужніх жінок потребує цього заробітку на заспокоєння пекучих потреб родини, а редукції, звернені проти мужаток, підкопують істнування родин, потягають за собою цілий ряд трагедій.

Закид, що праця замужньої жінки ізза подвійних обовязків є менше видатна, є також нестійний. Сотки, тисячі жінок працюють тепер фахово, погоджують з цею працею свої домашні та родинні обовязки і вивязуються як слід зі своїх завдань. Нерівна міра у відношенню до працюючої жінки замужньої і незамужньої це анахронізм, який панує ще досі в наших установах. Це непозуміння фактичної рівноправности жінки, це давнє, перестаріле поняття, що замужній жінці не треба і не можна вийти поза чотири стіни домашнього огнища.

Життя йде вперед — з часом будуть мусіли всі зрозуміти, що кожна жінка має право на власний заробіток та що відбирати їй хліб, лишень тому, що вона замужна, це несправедливість і безправство.

Якщо потрібна редукція, так тоді мусять працедавці руководитись тільки вартістю одиниці. Рівна міра для всіх є необхідна.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ